

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЯК РІЗНОВИД ГАРАНТІЇ ЗАКОННОСТІ

Розглядається юридична відповідальність за порушення водного законодавства як один з видів гарантії законності. Акцентується увага на основних аспектах водного законодавства сучасної України та нормативній базі, яка визначає відповідальність за його порушення. Юридична відповідальність громадян держави, підприємств та організацій стосовно дотримання норм водного законодавства – надійна запорука екологічної безпеки розвитку суспільства і важлива складова забезпечення його життєдіяльності.

Ключові слова: юридична відповідальність, закон, право, законність, правопорушення, адміністративна відповідальність, кримінальна відповідальність, водне законодавство.

Постановка проблеми. У сучасних умовах раціональне використання та охорона вод є надзвичайно складною проблемою. Питання екології водних ресурсів актуальне для всіх водних басейнів України, оскільки більшість поверхневих та підземних вод України забруднені або засмічені. Саме тому в Основних напрямках державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та підтримання екологічної безпеки визначені основні проблеми раціонального використання та охорони водних ресурсів, зокрема надмірне антропогенне навантаження на водні об'єкти, значне забруднення водних об'єктів, недосконалість економічного механізму і системи управління водокористуванням та охороною вод. Чинне законодавство України неповною мірою забезпечує врегулювання відносин, що виникають в процесі раціонального використання та охорони вод в Україні. Це, своєю чергою, обумовлює актуальність і важливість обраної теми дослідження.

Стан дослідження. Теоретичною базою для проведення дослідження стали праці українських учених-правознавців у галузі екологічного права В.І. Андрейцева, Г.В. Анісімової, О.С. Баб'яка, Г.І. Балюк, В.Д. Басая, А.Г. Бобкової, А.П. Гетьмана, Н.В. Ільків, В.М. Комарницького, В.В. Костицького, Н.Р. Малишевої, М.І. Малишка, В.Л. Мунтяна, О.О. Погрібного та інших.

Мета статті – з'ясувати сутність та зміст правового регулювання використання та охорони вод в Україні; охарактеризувати поняття юридичної відповідальності за порушення водного законодавства України; розкрити особливості основних видів юридичної відповідальності за порушення водного законодавства України; здійснити дослідження змісту функції контролю у галузі використання та охорони водного середовища.

Виклад основних положень. Вода – невід'ємна складова навколишнього природного середовища, що виконує важливі функції – екологічну, культурно-оздоровчу, економічну тощо. Згідно зі статтею 13 Конституції України земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони – об'єкти права власності українського народу [1, с. 141]. Відповідно до преамбули Водного кодексу України усі води на території України є національним надбанням народу України, однією з природних основ її економічного розвитку і соціального добробуту [2, с. 189]. Сьогодні для водноресурсного потенціалу Української держави характерне велике антропогенне навантаження, а проблема води – одна з найгостріших. За рівнем раціонального використання водних ресурсів та якості води, зокрема наявністю очисних споруд, Україна, за даними ЮНЕСКО, серед 122 країн світу посідає 95 місце і належить до країн з невисокою водозабезпеченістю та високим рівнем використання води [3, с. 13–14].

Води поділяються на поверхневі та підземні. Відповідно до статті 1 Водного кодексу України, води поверхневі – це води різних водних об'єктів, що знаходяться на земній поверхні; води підземні – це води, що знаходяться нижче рівня земної поверхні в товщах гірських порід верхньої частини земної кори в усіх фізичних станах [2, с. 18]. До морських вод належать внутрішні морські води та територіальне море. Внутрішні морські води розміщені в межах державних кордонів, а територіальне море – це морський пояс, який прилягає до узбережжя або внутрішніх вод на 12 морських миль і становить частину його території (відповідно до Закону України «Про державний кордон України») [5, с. 20].

Упродовж останніх років прийнято низку нормативних актів, які мають стратегічне значення для розвитку водного господарства України та охорони водних ресурсів. Їх можна поділити на 3 групи:

1) такі, що стосуються державної політики розвитку водного господарства України, зокрема: а) Постанова Верховної Ради України «Про основні напрями державної політики України у галузі охорони

довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» від 5 березня 1998 р. № 188/98-ВР, метою якої є проведення державної політики у сфері довкілля, в тому числі водної політики; б) Постанова Верховної Ради України «Про Концепцію розвитку водного господарства України» від 14 січня 2000 р. № 1390-XIV, прийнята з метою визначення стратегічних цілей і головних напрямів щодо створення умов для підвищення екологічної стійкості та збалансованого розвитку водогосподарського комплексу; в) Закон України «Про Загальнодержавну програму розвитку водного господарства України» від 17 січня 2002 р., спрямований на реалізацію державної політики щодо поліпшення забезпечення якісною водою населення і галузей економіки, розв'язання водогосподарських і екологічних проблем, створення умов для переходу до сталого та ефективного водогосподарського комплексу; г) Указ Президента України «Про заходи щодо державної підтримки водогосподарсько-меліоративного комплексу» від 23 червня 1998 р. № 670/98, спрямований на забезпечення ефективного функціонування водного господарства та раціонального використання меліорованих земель; д) Постанова Кабінету Міністрів України «Про Комплексну програму розвитку меліорації земель і поліпшення екологічного стану зрошуваних та осушених угідь у 2001–2005 роках та прогноз до 2010 року» від 16 листопада 2000 р. № 1704, метою якої є підвищення ролі меліорованих земель у продовольчому та ресурсному забезпеченні держави, зменшення залежності сільськогосподарського виробництва від поліпшення екологічного стану та забезпечення екологічно безпечних умов експлуатації меліоративних систем, несприятливих природнокліматичних умов;

2) такі, що стосуються питної води, водопостачання та оздоровлення басейнів рік, зокрема: а) Закон України «Про питну воду та питне водопостачання» від 10 січня 2002 р., який визначає правові, економічні та організаційні засади функціонування системи питного водопостачання, спрямовані на гарантоване забезпечення населення якісною та безпечною для здоров'я людини водою; б) Закон України «Про загальнодержавну програму «Питна вода України» на 2006–2020 роки» від 3 березня 2005 р., метою якого є поліпшення забезпечення населення України питною водою нормативної якості в межах науково обґрунтованих нормативів питного водопостачання; реформування та розвиток водопровідно-каналізаційної мережі, підвищення ефективності та надійності її функціонування; покращення на цій основі стану здоров'я населення та оздоровлення соціально-екологічної ситуації в Україні; відновлення, охорона та раціо-

нальне використання джерел питного водопостачання; в) Постанова Кабінету Міністрів України «Про Комплексну програму першочергового забезпечення сільських населених пунктів, що користуються привізною водою, централізованим водопостачанням у 2001–2005 роках і прогноз до 2010 року» від 23 листопада 2000 р. № 1735, прийнята з метою забезпечення гарантованим водопостачанням сільського населення у водонезабезпечених регіонах і поліпшення соціально-побутових умов його проживання;

3) такі, що стосуються охорони вод, зокрема: а) Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил охорони внутрішніх морських вод і територіального моря від забруднення та засмічення» від 29 лютого 1996 р. № 269, у якій узагальнено всі вимоги водного законодавства щодо охорони вод і визначено деякі особливі вимоги щодо внутрішніх вод і територіального моря та інше; б) Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів» від 22 березня 2001 р., прийнятий з метою розроблення державної політики, стратегії та плану дій, спрямованих на запобігання зростанню антропогенного тиску на довкілля Азовського і Чорного морів, сприяння розвитку екологічно безпечних видів діяльності в Азово-Чорноморському регіоні, збереження і відтворення біологічного різноманіття та ресурсів морів, створення сприятливих умов для проживання, оздоровлення та відпочинку населення.

Частиною 1 статті 110 Водного кодексу України встановлено, що порушення водного законодавства тягне за собою 4 традиційні види відповідальності: дисциплінарну, адміністративну, цивільну та кримінальну. Держава, зацікавлена в забезпеченні законності і правопорядку в галузі водокористування і охорони вод, застосовує всі необхідні методи. Основними є переконання та примус [6, с. 37]. Першочерговим є переконання, а примусові заходи мають допоміжний характер і застосовуються, коли заходів переконання недостатньо.

Відповідальність за порушення водного законодавства України має досить складний характер, оскільки регулюється водночас кількома галузями права. Статтею 68 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» передбачені загальні випадки правопорушень, за які настає юридична відповідальність у екологічній сфері. Водним законодавством передбачено низку складів правопорушень, за які настає дисциплінарна, адміністративна, цивільно-правова або кримінальна відповідальність. Відповідно до статті 110 Водного кодексу України, відповідальність за порушення водного законодавства несуть особи, винні: у самовільному захопленні водних об'єктів; у

забрудненні та засміченні вод; у порушенні режиму господарської діяльності у водоохоронних зонах та на землях водного фонду; у руйнуванні русел річок, струмків та водотоків або порушенні природних умов поверхневого стоку під час будівництва і експлуатації автошляхів, залізниць та інших інженерних комунікацій; у введенні в експлуатацію підприємств, комунальних та інших об'єктів без очисних споруд чи пристроїв належної потужності; у недотриманні умов дозволу або порушенні правил спеціального водокористування; у самовільному проведенні гідротехнічних робіт (будівництві ставків, дамб, каналів, свердловин); у порушенні правил ведення державного обліку вод або перекрученні чи внесенні недостовірних відомостей в документи державної статистичної звітності; у пошкодженні водогосподарських та гідрометричних споруд і пристроїв, порушенні правил експлуатації та встановлених режимів їх роботи; у незаконному створенні систем скидання зворотних вод у водні об'єкти, міську каналізаційну мережу або зливну каналізацію та несанкціонованому скиданні зворотних вод; у використанні земель водного фонду не за призначенням; у неповідомленні (приховуванні) відомостей про аварійні ситуації на водних об'єктах; у відмові від надання (приховування) проектної документації та висновків щодо якості проектів підприємств, споруд та інших об'єктів, що можуть впливати на стан вод, а також актів і висновків комісій, які приймали об'єкт в експлуатацію; у порушенні правил охорони внутрішніх морських вод та територіально-го моря від забруднення та засмічення [7, с. 98].

Один із найпоширеніших видів відповідальності в галузі охорони навколишнього природного середовища, зокрема у сфері вод, – адміністративна відповідальність. Цей вид відповідальності – оперативний та ефективний засіб реагування на правопорушників застосовується, як правило, в адміністративному порядку, інколи – в судовому, і для його застосування не вимагається підрахунок збитків. Його суть у застосуванні до порушників екологічного законодавства адміністративно-правових санкцій. Підставою для притягнення винних до адміністративної відповідальності за порушення водного законодавства є адміністративне водне правопорушення. Чинним екологічним законодавством України не визначено поняття адміністративного екологічного проступку, однак в теорії екологічного права таке визначення вироблено [8, с. 46].

Оскільки всі водні правопорушення поділяються на три групи, то згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення до водних правопорушень належать:

– група а – порушення права власності на водні об'єкти, водні ресурси порушення права державної власності на води (стаття 48);

– група б – порушення права користування водними ресурсами – порушення правил водокористування (стаття 60), пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації (стаття 61), невиконання обов'язків з реєстрації в судових документах операцій зі шкідливими речовинами і сумішами (стаття 62); порушення правил складування, зберігання, розміщення, транспортування, знешкодження, ліквідації та захоронення пестицидів і агрохімікатів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів (стаття 83), перевищення лімітів та нормативів використання природних ресурсів (стаття 91-2), недодержання екологічних вимог під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції та прийняття в експлуатацію об'єктів або споруд, не забезпечених рибозахисним обладнанням (стаття 86-1);

– група в – порушення правил охорони вод – порушення правил охорони водних ресурсів (стаття 59), порушення вимог щодо охорони територіальних і внутрішніх морських вод від забруднення і засмічення (стаття 59-1), порушення правил охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду (стаття 91), невиконання вимог екобезпеки у процесі впровадження відкриттів, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, раціоналізаторських пропозицій, нової техніки, технологій і систем, речовин і матеріалів (стаття 91-1), невиконання законних розпоряджень чи приписів посадових осіб органів, які здійснюють державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів, радіаційної безпеки або охорону природних ресурсів (стаття 188-5) [9, с. 6–7].

Окремі склади водних правопорушень, за які повинна встановлюватись адміністративна відповідальність чинним Кодексом України про адміністративні правопорушення, взагалі не передбачені. Наприклад, немає статті, якою передбачено адміністративну відповідальність за порушення законодавства щодо водних об'єктів з особливою охороною. Тому в таких випадках застосовуються загальні норми про відповідальність за порушення водного законодавства. Відповідно до статті 80 Водного кодексу України існують обмеження щодо використання малих рік з ціллю охорони їх водності. Однак на практиці ці обов'язки часто не виконуються. Відповідно до статті 110 Водного кодексу України особи, винні у порушенні режиму господарської діяльності на водоохоронних зонах і землях водного фонду, несуть юридичну відповідальність. Водоохоронні зони і прибережні захисні смуги водних об'єктів входять до складу водозбірної площі водних об'єктів, тому особи, винні в порушенні водоохоронного режиму на водозборах, які

викликають забруднення, водну ерозію ґрунтів і інші шкідливі наслідки, повинні сплачувати штраф, що накладається в адміністративному порядку. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів» від 18 грудня 1998 р. № 2024 межі смуг першого поясу зон санітарної охорони підлягають оголоженню і навколо них встановлюється охоронна сигналізація [11, с. 21].

Відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення, суб'єктами адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення можуть бути тільки фізичні особи, тобто громадяни, іноземні громадяни та особи без громадянства, наділені адміністративною дієздатністю, які на момент вчинення адміністративного проступку досягли 16 років і є осудними. Постановою Верховної Ради України «Про затвердження порядку обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища» від 29 жовтня 1992 р. № 2751-XII адміністративні стягнення у вигляді обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності накладаються на юридичних осіб [12, с. 28]. Відповідно до статті 22 Закону України «Про виключну (морську) економічну зону України» від 16 травня 1995 р., за незаконну промислову діяльність (у межах виключної (морської) економічної зони України) на юридичних осіб накладається штраф або конфісковуються засоби чи знаряддя, за допомогою яких вчинено правопорушення [13, с. 40].

Відповідно до пункту 4 Постанови Верховної Ради України від 29 жовтня 1992 р. № 2751-XII діяльність підприємств обмежується чи зупиняється у разі перевищення лімітів використання природних ресурсів, порушення екологічних нормативів, екологічних стандартів, а також недотримання вимог екологічної безпеки. Цим нормативним актом передбачається можливість застосування такої санкції за сам факт порушення законодавства, а не за наслідки, які настали в результаті цих порушень. Водночас водним законодавством України передбачені й інші адміністративні санкції [14, с. 244].

Адміністративна відповідальність за водні правопорушення – поширений вид відповідальності, застосування уповноваженими органами та посадовими особами адміністративних стягнень за порушення водного законодавства України. За адміністративні правопорушення у сфері вод застосовуються такі стягнення: штраф; обмеження, тимчасова заборона (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій та об'єктів незалежно від форм власності; конфіскація

предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом правопорушення за його вчинення.

Особливістю кримінальної відповідальності, зокрема у сфері вод, є закріплення виняткового переліку злочинів у Кримінальному кодексі України. Система кримінальної відповідальності і санкції за протиправну екологічно значущу поведінку досить складні. За злочини проти довкілля застосовується повний спектр санкцій, встановлених 8 розділом Кримінального кодексу України. За порушення водного законодавства кримінальна відповідальність настає у вигляді таких покарань: позбавлення волі, обмеження волі, штраф, конфіскація майна, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, арешт. Якщо йдеться про злочини, встановлені іншими розділами кодексу, то можуть застосовуватися й інші міри покарання і окремо, і в сукупності [15, с. 98].

Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. значно посилив кримінально-правову охорону навколишнього природного середовища. У ньому вперше за принципом родового об'єкта було визначено екологічні відносини у самостійному 8-му розділі «Злочини проти довкілля». Причому суттєво доповнено перелік злочинів низкою нових злочинів та внесено певні зміни у попередньо існуючі склади. Серед них розрізняються злочини проти екологічної безпеки, злочини у сфері землекористування, злочини у сфері охорони надр, злочини у сфері охорони атмосферного повітря, злочини у сфері охорони водних ресурсів та інші. Єдиного критерію класифікації злочинів проти довкілля ні в законодавстві, ні в теорії кримінального права немає [16, с. 75].

Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища «Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення законодавства про охорону і раціональне використання водних ресурсів» від 18 травня 1995 р. № 37 встановлюються основні вимоги щодо порядку проведення розрахунку заподіяних збитків, які застосовуються під час здійснення державного контролю у галузі охорони та раціонального використання водних ресурсів. Цим Наказом закріплений перелік правопорушень, за які настає цивільно-правова відповідальність юридичних та фізичних осіб. Наказом встановлено, що до таких правопорушень належать: самовільне водоспоживання, тобто забір води з поверхневих чи підземних джерел без дозволу на спеціальне водокористування; самовільне скидання зворотних вод з підприємств, суден та об'єктів, для яких не видані дозволи на спеціальне водокористування

або не встановлені норми гранично допустимих чи тимчасово узгоджених скидів шкідливих речовин; перевищення затверджених нормативів і норм скидів забруднювальних речовин; перевищення затверджених нормативів і норм витрат зворотних вод; скид забруднювальних речовин, не зазначених у дозволах на спеціальне водокористування чи нормах гранично допустимих скидів, якщо їх концентрація перевищує гранично допустимі концентрації; самовільне скидання зворотних вод чи сировини з морських або річкових суден, плавальних засобів, надводних або підводних споруд; надходження зворотних вод або забруднювальних речовин у поверхневі, підземні та морські води внаслідок аварії на насосних станціях, колекторах й інших спорудах, витоку таких вод чи речовин внаслідок порушення технологій, техніки безпеки, скиду сировини внаслідок аварій на нафтопроводах, нафтотерміналах; вимушені санкціоновані аварійні скиди, що не передбачені проектом, але здійснюються з метою попередження аварійних ситуацій; скидання шкідливих речовин, що призвели до забруднення підземних вод і безпосередньо, і внаслідок забруднення поверхні землі та зони аерації ґрунтів (пункт 4.2) [17, с. 644–648].

Відповідно до вищезгаданого Наказу від 18 травня 1995 р. № 37 розмір збитків, завданих державі, обчислюється за відповідними формулами, відповідно до показників яких визначають кількість шкідливих речовин, обсяг води та її коефіцієнт за категорією. Під час проведення розрахунків коефіцієнти встановлюють залежно від категорії водного об'єкта: на морських та поверхневих водних об'єктах комунально-побутового водокористування – 1,0; на поверхневих водних об'єктах господарсько-питного водокористування – 1,4; на поверхневих та морських водних об'єктах рибогосподарського водокористування: II категорії – 1,6; I категорії – 2,0. Отже, коефіцієнти кратності встановлюються за критеріями природного та цільового призначення водних об'єктів [18, с. 539–543].

Висновки. З'ясовуючи поняття юридичної відповідальності у сфері довкілля, пропонуємо розглядати її у чотирьох значеннях: як правовий примус до виконання закріплених у законодавстві вимог; як правовідношення, що виникають між державою та правопорушником у цій сфері; як правовий інститут, що встановлює види, засоби і порядок застосування уповноваженими органами примусових заходів впливу на правопорушників у цій галузі; як обов'язок виконувати певні приписи і нести несприятливі наслідки. Вона поділяється на види за певними критеріями: за дотриманням правових норм; за характером шкоди; за суб'єктом притягнення до відповідальності; за суб'єктом

правопорушення; за галузями права та законодавства. Правопорушення у сфері вод умовно поділяються на: порушення права власності на води; порушення правил охорони вод; порушення права користування водами (водними об'єктами).

Кримінальна відповідальність за злочини проти довкілля є дієвим, але не основним природоохоронним засобом. Кримінальна відповідальність за порушення водного законодавства України настає за найнебезпечніші для суспільства і довкілля водні правопорушення. Найпоширеніший вид відповідальності за порушення водного законодавства України – цивільно-правова відповідальність, підставою для якої є шкода у формі збитків. Збитки – це витрати, зроблені особою, чий права порушені, а також неотримані доходи.

Юридична відповідальність у сфері довкілля існує у чотирьох значеннях: як правовий примус до виконання закріплених у законодавстві вимог; як праввідношення, що виникають між державою та правопорушником у цій сфері; як правовий інститут, що встановлює види, засоби і порядок застосування уповноваженими органами примусових заходів впливу на правопорушників у цій галузі; як обов'язок виконувати певні приписи і нести несприятливі наслідки. Перспективна відповідальність за екологічні правопорушення становить свідоме ставлення до виконання норм екологічного законодавства, а негативна відповідальність настає за правопорушення внаслідок невиконання правових вимог. Економічна відповідальність за порушення водного законодавства – це здійснення виплати штрафу.

1. Конституція України. Прийнята на 5 сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Водний кодекс України від 6 червня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 24. (із змінами, внесеними згідно з Законами)

3. Основні показники використання вод в Україні за 2003 рік // Державний комітет України по водному господарству. Управління комплексного використання водних ресурсів. – К.: Державний інститут управління та економіки водних ресурсів, 2004. – Вип. 24. – 68 с.

4. Про державний кордон України: Закон України від 4 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 2. – Ст. 5. (із змінами, внесеними згідно з Законами)

5. Збірник міжнародно-правових актів у сфері охорони довкілля. – 2-ге вид., доп. – Львів: Норма, 2002. – 416 с.

6. Плотнікова О. Правовий режим використання та охорони підземних вод / О. Плотнікова // Юридичний вісник. – 2000. – № 2. – С. 97–100.

7. Андрейцев В.І. Екологічне право: особлива частина: підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / В.І. Андрейцев. – К.: Істина, 2001. – 544 с.
8. Основні показники використання вод в Україні за 2003 рік // Державний комітет України по водному господарству. Управління комплексного використання водних ресурсів. – К.: Державний інститут управління та економіки водних ресурсів, 2004. – Вип. 24. – 68 с.
9. Основні показники використання вод в Україні за 2006 рік // Державний комітет України по водному господарству. Управління комплексного використання водних ресурсів. – К.: Державний інститут управління та економіки водних ресурсів, 2007. – Вип. 26. – 70 с.
10. Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 1998 р. № 2024 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 51. – Ст. 1890.
11. Про затвердження Порядку обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища: Постанова Верховної Ради України від 29 жовтня 1992 р. № 2751 // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 46. – Ст. 637.
12. Про виключну (морську) економічну зону України: Закон України від 16 травня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 21. – Ст. 152. (із змінами, внесеними згідно з Законами)
13. Анисимова А. И. Экологическое право Украины: учебное пособие / А.И. Анисимова, А.П. Гетьман, М.В. Шульга. – Х.: Одиссей, 2007. – 464 с.
14. Плотнікова О. Правовий режим використання та охорони підземних вод / О. Плотнікова // Юридичний вісник. – 2000. – № 2. – С. 97–100.
15. Гетьман А. П. Екологічне право України: підруч. для студентів юрид. вищ. навч. закладів / А.П. Гетьман, М.В. Шульга, В.К. Попов та ін.; за ред. А.П. Гетьмана та М.В. Шульги. – Харків: Право, 2005. – 382 с.
16. Дудоров О.О. Коментар ст. 242 КК України / О.О. Дудоров // Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 січня 2001 р. / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Канон, 2001. – С. 644–648.
17. Антипов В.І. Коментар до ст. 242 КК України / В.І. Антипов // Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / за ред. С.С. Яценка. – К.: АСК, 2002. – С. 539–543.

Мелех Л.В. Юридическая ответственность за нарушение водного законодательства как разновидность гарантии законности

Рассматривается юридическая ответственность за нарушение водного законодательства как один из видов гарантии законности. Акцентируется внимание на основных аспектах водного законодательства современной Украины и нормативной базе, которая определяет ответственность за его нарушение. Юридическая ответственность

граждан государства, предприятий и организаций относительно соблюдения норм водного законодательства является надежным залогом экологической безопасности развития общества и важной составляющей обеспечения его жизнедеятельности.

Ключевые слова: юридическая ответственность, закон, право, законность, правонарушения, административная ответственность, уголовная ответственность, водное законодательство.

Melekh L.V. Legal liability for violation of water law as variety of legality guarantee

The legal liability for violation of water legislation as a variety of legality guarantee is considered. The basic aspects of modern Ukraine water legislation and regulatory basis that determines liability for its violation are emphasized. Legal liability of the citizens, businesses and organizations regarding compliance with water legislation is the reliable guarantee of environmental safety of society and an important part of its vital activity.

Key words: legal liability, law, right, legality, tort, administrative liability, criminal liability, water legislation.

Стаття надійшла 26 листопада 2012 р.

УДК 342.53

Т.С. Подорожна

АНАЛІЗ СПОСОБІВ ЗАСТОСУВАННЯ ПОРІВНЯЛЬНОГО МЕТОДУ В ДОСЛІДЖЕННІ ЯВИЩ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ДІЙНОСТІ

Стаття присвячена розгляду питань пов'язаних з методологією конституційного права, а саме зі способами застосування порівняльного методу в дослідженні явищ конституційно-правової дійсності.

Ключові слова: конституція, методологія, порівняльне правознавство, конституційний процес.

Постановка проблеми. Для того, щоб глибоко і всебічно дослідити свій предмет пізнання, з'ясувати його сутність, якісні характеристики, динаміку розвитку в усій різноманітності об'єктивної реальності, її закономірних та випадкових проявів, виробити здатність ефективно і